

CAP-VALMISTELUN MAASEUTU –TYÖRYHMÄ

Aika: Perjantai 19.2.2020 klo 12-15

Paikka: Teams

Läsnäolijat:

Taina Vesanto, pj, maa- ja metsätalousministeriö
Sanna Sihvola, maa- ja metsätalousministeriö
Laura Jänis, maa- ja metsätalousministeriö
Juuso Kalliokoski, maa- ja metsätalousministeriö
Anne Vainio, maa- ja metsätalousministeriö
Markus Lounela, maa- ja metsätalousministeriö
Jyri Inha, valtionvarainministeriö
Hanna-Mari Kuhmonen, työ- ja elinkeinoministeriö
Johanna Helkimo, ympäristöministeriö
Raisa Ikonen, Ruokavirasto
Reijo Martikainen, Ruokavirasto
Teemu Hauhia, Maaseutuverkostopalvelut
Ritva Rintapukka, Etelä-Pohjanmaan ELY-keskus
Risto Poutiainen, Pohjois-Karjalan liitto
Taina Väre, Kuntaliitto
Marko Mäki-Hakola, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Olli Cavén, Maa- ja metsätaloustuottajain keskusliitto MTK
Bjarne Westerlund, Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC
Mia Simpanen, Suomen yrittäjät ry
Hannemari Niemi, Suomen elinkeino- ja kehitysyhtiöt SEKES ry
Tauno Linkoranta, Suomen kylät ry
Eliisa Vesisenaho, Pirkan helmi ry
Marianne Selkäinaho, siht., maa- ja metsätalousministeriö
Leena Anttila, siht., maa- ja metsätalousministeriö

Asiantuntijat:

Eero Pehkonen, pysyvä asiantuntija, maa- ja metsätalousministeriö
Kati Vaissalo, pysyvä asiantuntija, Ruokavirasto
Ville Lukkarila, maa- ja metsätalousministeriö
Saara Meurasalo, maa- ja metsätalousministeriö

1. Kokouksen avaus, läsnäolijat, edellisen kokouksen pöytäkirjan hyväksyminen

Puheenjohtaja Taina Vesanto avasi kokouksen klo 12:00.

Kokouksen esityslista hyväksyttiin.

Todettiin läsnäolijat.

Edellisen kokouksen pöytäkirja hyväksyttiin.

2. EU- ja kansallisen CAP-valmistelun tilannekatsaus

Sanna Sihvola/MMM kertoi EU-valmistelun tilanteesta.

Trilogit eli kolmikantaneuvottelut EU-komission, parlamentin ja neuvoston välillä ovat edelleen käynnissä. Tällä hetkellä käsittely on keskittynyt markkina-asetukseen. CAP-suunnitelma-asetuksen maaseutuartikloita ei ole vielä käsitelty. Kansallinen valmistelun tavoitteena on, että CAP-strategia lähtee lausunnonle kesäkuussa ja lausuntojen käsittely tapahtuu syksyllä. Valtioneuvostokäsittelyn olisi tarkoitus tapahtua tammi-helmikuussa 2022, jonka jälkeen CAP-suunnitelma toimitetaan komission hyväksyttäväksi.

3. Siirtymäkauden rahoitus ja elpymisrahoitus (tiedoksi)

Sanna Sihvola/MMM kertoi, että siirtymäkautta ja elvytysvaroja koskeva maaseudun kehittämissuohjelman muutos hyväksyttiin seurantakomitean kokouksessa 1.12.2020. Siirtymäkautta koskeva ohjelmanmuutosesitys toimitettiin komissioon 8.2.2021. Ohjelmaan lisättiin uusi Leader-alatoimenpide 19.1, strategian valmistelu. Elpymisvaroja koskevalta osin ohjelmanmuutosta ei ollut mahdollista toimittaa vielä komissiolle, koska EU:n tietojärjestelmä ei ole vielä valmis. Näin ollen muutosesitys tehdään vasta sen jälkeen kuin siirtymäkauden muutos on hyväksytty. Elpymisvarat ovat todennäköisesti käytettävissä kesällä 2021.

Ohjelman vuoden 2020 valtuuksista voi tehdä päätöksiä 31.3.2021 saakka. Sen jälkeen siirrytään käyttämään siirtymäkauden varoja 1.4.2021 alkaen. Hanke- ja yritystukien siirtymäkauden varoja tulee ELY-keskusten käytettäväksi yhteensä noin 68 miljoonaa euroa (2021) ja elpymisvaroja 52 miljoonaa euroa (2021-2022). Elpymisvarat jaetaan ELY-keskuksille tarveperusteisesti. Laura Jänis lisäsi, että Leader-ryhmien käytettäväksi on tulossa 83 miljoonaa euroa siirtymäkauden rahoitusta. Osa valtuuksista jaetaan vuonna 2021 ja osa 2022.

4. CAP-suunnitelman kokonaisuus alueellisen ja paikallisen kehittämisen osalta, suunnitelmien ja strategioiden aikataulu

Katsaus toimenpiteiden kokonaisuuksiin

Marianne Selkäinaho esitteli kehittämishankkeiden kokonaisuuden. Juuso Kalliokoski kertoi yritystukien kokonaisuudesta. ELY-keskuksille ja Leader-ryhmille on tulossa käyttöön omat tukimuodot. Aktivointiin ja kehittämiseen panostetaan.

Keskustelu:

- Onko lisää tietoa siitä, millaisia viljelijäryhmä –hankkeet tulevat olemaan? Tavoite 5b-ohjelmassa rahoitettiin viljelijöiden kehittämisrenkaita, onko samantyyppinen tukimuoto?
- Onko CAP-suunnitelmassa mahdollista rahoittaa oman tuotannon hankkeita? tarvetta olisi esim. oman luonnon monimuotoisuuteen liittyville hankkeille, koska niille on nyt vaikeaa saada hakijoita.
- Mistä saa lisätietoa vesihuoltoon liittyvien investointien rahoitusmahdollisuuksista? Viljelijäryhmä-hankkeet ovat kannatettavia. Hyvä myös, että ilmasto- ja ympäristötoimilla on iso rooli koulutus-hankkeissa. Miten energiansäästö näkyy toimenpiteissä?
- Vesihuollon toimivuus on elinvoima- ja turvallisuuskysymys maataloilla. Vesihuoltouudistuksessa on keskitytty osaamisen lisäämiseen vesiosuuskunnissa.
- Uusiutuvalle energialle on tulossa oma alatoimenpide, joka sisältää mm. biokaasun. Energiansäästöön tai aurinkopaneeliin ei tällä hetkellä myönnetä tukea, koska ne eivät tuota uusia työpaikkoja. Elpymisvaroista suunnitellaan rahoitettavaksi tällaisia toimia, mitä ei muuten rahoitettaisi.

- Leader-ryhmät ovat käyneet läpi yritystukivalmistelua ja yleisesti ottaen siihen ollaan tyytyväisiä, sillä Leader-ryhmät ovat toivoneet omia yritystukivälineitä. Huolestuttavaa on kuitenkin tuen enimmäismäärän ja yritykseen palkattavien henkilötyövuosien rajaukset, koska rajauksista voi seurata väliinpuotoajia. Erityisesti ne Leader-ryhmät, jotka ovat tukeneet paljon matkailua ovat huolissaan tästä, koska matkailuun tarvittavat investoinnit ovat suuria. Yrityksiä, jotka eivät tavoittele henkilöstön määrän kasvua, ja joiden työpaikkamäärä on aloittaessa yli 5 htv, pitäisi myös voida tukea, sillä olemassa olevien työpaikkojen säilyttäminen on myös tärkeää. Leader-ryhmien resurssien välinen ero on suuri ja lisäksi eri alueiden välisten yritysten maksimitukiprosenttien välinen ero on suuri. Jotkut Leader-ryhmät ovat sen vuoksi omaehtoisesti alentaneet merkittävästi myöntämänsä tuen tasoa. Olisi tärkeää, että myös pienten yritysten tuotekehitystä voitaisiin tukea.
- Tarkoitus on rahoittaa yrityksiä, joissa starttivaihe on ylitetty. Tavoitteena on, ettei väliinpuotoajia tule. Tukiehdot käydään tältä osin tarkkaan läpi.
- Yritysten kokeilutoiminnalle on tarvetta. Konseptin luominen ja kokeilu pitäisi olla mahdollista myös pienille yrityksille. Startti-maatalous pitäisi rahoittaa ELY-keskusten kautta, jos siellä on paras asiantuntemus, niin että voidaan taata tasapuolinen käsittely.
- Miten laajakaistan rahoituksen kanssa edetään? Miten AKIS saataisiin osaksi maakuntien Älykkään erikoistumisen strategioita? Mikä on erityisesti biokaasun rahoittamisen osalta työnjako CAP-suunnitelman ja Oikeudenmukaisen siirtymän rahaston välillä?
- AKIS kannattaa kytkeä osaksi maakuntien Älykkään erikoistumisen strategioita. Esim. Ruotsi haluaisi AKIS:n sijasta puhua ARAKIS:sta, eli maatalouden lisäksi se sisältäisi maaseudun kehittämisen ja meri- ja kalatalouden. AKIS:iin liittyy Suomen kansallisesti perustama Agri-Hub -kokonaisuus.
- Elpymisvaroista biokaasua voi tukea 50 % tukitasolla. Oikeudenmukaisen siirtymän rahastosta ei rahoiteta suoraan energiahankkeita.
- Leader-ryhmät kannattaisi ottaa mukaan maakuntien siirtymäsuunnitelmien tekoon. Tällä hetkellä on epäselvää, mitä konkreettisesti voidaan tehdä turvealan yrittäjien tilanteen lieventämiseksi JTF:n varoilla. TEM vastaa kansallisesta lainsäädännöstä tältä osin.
- Elpymisvälineen vihreän siirtymän painopiste tuo mahdollisuuksia biokaasun rahoittamiselle, jos se otetaan sen osaksi. JTF ei ole kustannustuki, mutta se voi auttaa siirtymään turpeen energiakäytöstä muuhun uusiutuvaan energiaan.
- Tällä hetkellä 14 alueella laaditaan alueellista siirtymäsuunnitelmaa. Aluetasolla on yhteensovitettava eri rahoituslähteiden liittymäpintoja.

Leader-tilannekatsaus

Laura Jänis kertoi, että Leader-ryhmien hakuohjetta tullaan täsmentämään huhtikuussa. Pääosin se sisältää kuitenkin samat asiat kuin aiemmin. 12.5.2021 pidettävillä Leader-ajankohtaispäivillä käydään läpi tulevan kauden toimenpiteiden luonnoksia. Kala-Leader-ryhmäksi hakeville on järjestetty koulutusta tarveanalyysin teosta.

Keskustelu:

- Leader-ryhmät ovat jo aloittaneet hakemuksiensa työstämisen, joten ohjeistamisella alkaa olla kiire.
- SWOT-analyysin tekoon kannattaisi järjestää valmennusta. Sitä ei osata.
- Paikallisten strategioiden palautuspäivä tulee olemaan vasta vuonna 2022. Leader-ryhmät tekevät varsinaisen valmistelun vuoden 2021 lopussa ja 2022 alussa.

Starttimaatalous välineenä LUKEn selvityksen pohjalta

Laura Jänis kertoi LUKEn tekemästä starttimaataloutta koskevasta selvityksestä. Raportin mukaan vähemmistö Suomen maatiloista ylittää investointitukien saamisen ehtona olevat vuotuiset yrittäjätulorajat, 25 000 euroa ja 15 000 euroa. Maatalouden rakennekehityksen tuloksena maatilojen lukumäärä Suomessa on vähentynyt ja tilakoko kasvanut, ja tämän kehityksen ennustetaan edelleen jatkuvan. Päätuotantosuuntanaan muuta kasvinviljelyä kuin viljanviljelyä harjoittavien tilojen osuuden ennustetaan kasvavan huomattavasti siten, että

tulevaisuudessa se on maatalojen päätuotantosuunnista selvästi yleisin. Lähes joka kolmas maatila harjoittaa maa- ja metsätaloutensa ohella muuta yritystoimintaa, ainakin jossakin laajuudessa. Paitsi maa- ja metsätalouden ulkopuolella, myös kyseisen sektorin sisällä voi ilmetä uudenlaisia liiketoiminnan mahdollisuuksia maataloille. Tällaisia ovat esimerkiksi erilaiset erikoiskasvintuotannon muodot.

Potentiaalia uudelle tukimuodolle siis olisi, ja räätälöidymppää tukimuotoa tarvittaisiin. Maaseudun elinvoimaisuus olisi tukimuodon tavoite ennemmin kuin maatalouden kannattavuus tai ruuantuotannon lisääminen. Tuki voisi olla kertakorvaus, arviolta 5000 – 10 000 euroa. Mietinnässä on vielä, myönnettäisiinkö tuki ELY-keskusten vai Leader-ryhmien kautta.

Keskustelu:

- LUKE:n raportti on todella silmiä avaava sen suhteen, miten suuri osa maataloista jää rakennetukimahdollisuuksien ulkopuolelle. Jos tälle asialle ei tehdä jotain, voidaan lakata puhumasta maatalojen vaikutuksesta maaseudun elinvoimaisuuteen. Maatilat ovat yksikköjä toimeentuloon. Jos halutaan lisätä bulkkituotantoa, voidaan jatkaa kuten ennenkin, mutta jos halutaan säilyttää maatalous koko Suomessa, pitää tehdä suunnanmuutos tukijärjestelmiin.
- Startti-maataloudessa on enemmän potentiaalia kuin esim. EIP:ssä. Se voisi olla mini-EIP-tyylistä.
- Olisi hyvä, jos tämän avulla saataisiin ympäri Suomea maataloja, jotka tekisivät ympäristöön ja vesienhoitoon liittyviä toimia
- Kannatettava tukijärjestelmä. Tämä olisi Leaderille luonnollinen kohderyhmä, koska Leader on ketterä ja kokeileva.
- Kokeilemisen arvoinen uusi väline. Tämän pitäisi olla ELY-keskusten rahoitusmuoto, koska muutkin maatalouden tukivälineet ovat ELY-keskuksilla.
- Kannatettava, sopii ELY-keskusten rahoittamaksi.
- Työryhmältä tulee vahva tuki tämän kokeilemiseen. Valmistelua jatketaan myös sen osalta, mikä olisi sopivin taho hallinnoimaan uutta tukijärjestelmää.

Maaseudun määrittely, aluetytologian sisältö ja rooli

Sanna Sihvola/ MMM kertoi, että SYKE:n aluetytologiaa päivitettiin vuonna 2020, mutta kriteerit ovat samat kuin aikaisemmin. Aluetytologiaa on tarkoitus hyödyntää maaseutualueiden määrittelyssä ja sen myötä varojen jaossa alueille sekä Leader-ryhmien toiminta-alueiden määrittelyssä. Uuden datan perusteella erityisesti kaupunkien läheisen maaseudun alueet ovat lisääntyneet. Aluemäärittely ei kuitenkaan muutu vielä siirtymäkaudella 2021-2022. ELY-keskukset ja Leader-ryhmät ovat tehneet aikaisemmillä rahoituskausilla maaseutualueiden määrittelyn omalla toiminta-alueellaan. On eri asia, millä perusteella varat osoitetaan ELY-keskusten käyttöön ja että tukivälineet ovat käytössä kaikilla alueilla. Paikkatietojen avulla voidaan seurata, miten rahoitus kohdentuu, toteutuuko esim. painotus ydinmaaseudulle ja harvaan asutulle maaseudulle ministerin linjauksen mukaisesti.

Keskustelu:

- Aikaisemmassa aluetytologiassa ongelmana oli sen kuntapohjaisuus, kuntarajat ovat muuttuneet liitosten kautta. Maaseutualueiden määrittely ja varojen kohdentaminen pitäisi tehdä tutkijoiden laatimien luokittelujen perusteella ja mennä näin tiedolla johtamiseen. ELY-keskusten ja Leader-ryhmien itse tekemät luokittelut ovat ongelmallisia, koska se mahdollistaa kaupunkialueiden määrittelyn maaseuduksi. Sen vuoksi paljon maaseuturahaston yritystukia menee kaupunkialueille
- Leader-ryhmien pitää määrittellä toiminta-alueensa hakuprosessinsa 1. vaiheessa. Jos MMM on asettamassa maaseutumäärittelylle reunaehdoja, asialla on kiire. Leader-ryhmät ja ELY-keskukset keskustelevat aluemäärittelyistä jo keväällä.
- Leader-haun 1. vaiheessa määritellään toiminta-alueet ja eri aluetyyppien asukasmäärät. Sen pitää olla valmiina kevään aikana. Lopullinen toiminta-alueiden määrittely tapahtuu, kun uuden kauden Leader-ryhmät hyväksytään. Jos määrittelyn perusteet silloin muuttuisivat, vaikuttaisi se Leader-ryhmien asukas- ja rahamäärään ja sen myötä ryhmän toimintaan ja sen sisältöön. Leader-ryhmien toiminta-alueet sinänsä voivat kattaa myös kaupunkeja, mutta rahoitusta pitää saada muusta kuin maaseuturahastosta.

- On vaikea perustella, että maaseuturahaston rahoitusta käytettäisiin kaupungeissa tai niiden kehysalueilla. Kaupunkien läheinen maaseutu ja paikalliskeskukset sen sijaan pitää olla tukikelpoista.
- Keskeistä on se, mikä alue voi olla mukana Leader-ryhmän toiminnassa. Alue- ja paikallistasolla on paras asiantuntemus siihen, missä rajan maaseutu- ja kaupunkialueen välillä pitäisi olla. Sitä ei pitäisi määrittellä ylhäältä päin yhdellä konseptilla, vaan aluemäärittelyn pitää olla kattava ja vastata tarpeisiin. Onko Leader-ryhmien tukikelpoista aluetta ylipäänsä tarpeen määrittellä jo haun 1. vaiheessa?
- Mikäli määrittelyä ei tehdä vielä 1. vaiheessa, pitää Leader-ryhmien hakuohjetta päivittää. Tällöin maaseuturahaston tukikelpoinen alue määriteltäisiin vasta varsinaisessa hakemusvaiheessa. Kaupunkien kehysalue on melko laaja. Se ei ole varsinaisesti kaupunkia eikä maaseutua.
- Määräyksiä aluemäärittelystä ei pitäisi tulla ylhäältä päin. Ulommille kaupunkialueille yritysten tukeminen on tärkeää, se palvelee myös ympäröivää maaseutua.
- Aluemäärittely on ongelmallinen maataloille, jotka sijaitsevat kaupunkialueilla. Niiden pitäisi olla mahdollista hakea tukea myös muuhun toimintaan. Muuten samaa mieltä, että maaseuturahaston tukea ei pitäisi kohdentaa kaupunkialueille.
- Kaupunkialueet pitäisi rajata pois maaseuturahaston tuen piiristä. Kaupunkien kehysalueiden tukikelpoisuus voitaisiin ottaa harkittavaksi.

5. Muut asiat

a) Komission maasuositukset CAP-suunnitelman rahoitukselle

Sanna Sihvola esitteli komission Suomelle antamia maasuosituksista. Suositukset pitää soveltuvin osin ottaa huomioon CAP-suunnitelman laatimisessa.

b) Vetoamus Leader-rahoituksen nostamisesta

Laura Jänis kertoi, että Leader-ryhmät ovat esittäneet vetoamuksen Leaderin rahoitustason nostamiseksi korkeammaksi kuin CAP-suunnitelma-asetuksessa esitetty 5 % vähimmäismäärä EU:n rahoitusosuudesta. Vetoamuksessa esitetään Leader-ryhmille 10 % rahoitusosuutta. Vetoamus on toimitettu strategiaryhmälle tiedoksi.

6. Seuraavat kokoukset:

Seuraavat kokoukset pidetään:

- 16.3.2021 klo 12-16
- 19.4.2021 klo 13-16

7. Kokouksen päättäminen

Puheenjohtaja päätti kokouksen klo 15:00.